

Velkommen til temaaften om grøn omstilling for Lolland-Falsters Stift

Program

17.30	Velkomst	19.10	Miljø- og klimavenlig arealanvendelse af folkekirkens jorder
v. Jesper Rønn Kristiansen, Folkekirkens Grønne Omstilling
17.40	Grøn omstilling i folkekirken
v. Folkekirkens Grønne Omstilling	19.40	Fra konventionelt landbrug til kirkeskov
v. Jesper Mørch Idziak, formand i Sandby-Branderslev Sognes menighedsråd
18.00	Mere biodiversitet på kirkegården
v. Friedemann Rüter,
kirkegårdskonsulent	19.50	Kaffe
18.30	Grønne tiltag på Nysted kirkegård
v. Tommy Reinholt, graver	20.00	Workshop – inspiration til arbejdet med grøn omstilling i menighedsråd og provstier v. Folkekirkens Grønne Omstilling
18.40	Forplejning	20.40	Opsamling på workshopen
		21.00	Tak for i dag

1

Vi pløjed og vi så'de
vor sæd i sorten jord,
så bad vi ham os hjælpe,
som højt i Himlen bor,
og han lod snefald hegne
mod frosten barsk og hård,
han lod det tø og regne
og varme mildt i vår.
Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog
Gud
for al hans kærlighed!

2

Han er jo den, hvis vilje
opholder alle ting,
han klæder markens lilje
og runder himlens ring,
ham lyder vind og vove,
ham rører ravnens nød,
hvi skulle ej hans småbørn
da og få dagligt brød?
Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog
Gud
for al hans kærlighed!

3

Ja, tak, du kære Fader,
så mild, så rig, så rund,
for korn i hæs og lader,
for godt i allen stund!
Vi kan jo intet give,
som nogen ting er værd,
men tag vort stakkels hjerte,
så ringe som det er!
Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog
Gud
for al hans kærlighed!

Matthias Claudius 1782.

Bearbejdet 1800.

Jane M. Campbell 1861.

Jacob Knudsen 1891.

Mel.: J.A.P. Schultz omkring
1800

FOLKEKIRKENS GRØNNE OMSTILLING

Jesper Rønn Kristiansen, Projektleder Folkekirken's Grønne Omstilling

Lolland-Falsters Stift 08. september 2023

Program

- Folkekirken's Grønne Omstilling, hvem, hvad, hvorfor?
- Hvor kan vi starte? CO₂ ned og biodiversitet op
- Igangværende om kommende indsatser

Hvem er Folkekirkenes Grønne Omstilling?

Styregruppen

Bispekollegiet

Henrik Stubkjær (formand)

Kirkeministeriet

Klaus Kerrn-Jespersen

Provsteforeningen

Esben Thusgaard

Landsforeningen af menighedsråd

Margrethe Winther-Nielsen

Lægt medlem

Jens Krogh, økologisk landmand

Projektgruppen

Programleder

Lene M. Krabbesmark

Projektleder

Jesper Rønn Kristiansen

Projektmedarbejder

Jonatan Haslund-Gjerrild

Projektmedarbejder

Lasse Kobborg Larsen

Kommunikationsmedarbejder

Tove Stausholm Krogsgaard

Hvorfor skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- Folkekirken er Danmarks største civilsamfundsorganisation
- Folkekirken er Danmarks tredje største jordbesidder
- Folkekirken råder over bygninger og kirkegårde i hele landet

Hvordan skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- CO₂-udledning/biodiversitet
- Økonomi
- Værdier
- Forpligtelser
- Interesser
- Vaner og historik

Målsætning for kirkens jorder

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens jorder skal forbedres

- Landbrugsjord omlægges til mere klima- og miljøvenlig arealanvendelse
- Natur og biodiversitet skal fremmes
- Hindringer for at ændre anvendelsen af jorderne skal fjernes

Foto: Ard Jongsma
Jordvarmeanlægget i Hjadstrup præstegård

Målsætning for energiforbrug

CO₂-udledningen fra bygninger skal reduceres

- Energiforbrug skal gennemgås
- Energiforbedrende indsatser skal prioriteres
- Nyanskaffelser skal være miljø- og energirigtige

Affaldssortering på Løsning kirkegård

Målsætning for affald

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens affald skal forbedres

- Affald skal kildesorteres og genanvendes
- Genanvendelse skal være på niveau med husholdninger
- Affald skal genanvendes lokalt

Målsætning for affald

Affaldsbekendtgørelsen:

Fra januar 2023 skal alle virksomheder sortere deres husholdningslignende affald i 10 fraktioner. Dette gælder også for kirkegårde, sogne, provstier og stifter, som også selv er ansvarlige for bortskaffelse af deres affald.

Læs mere på www.folkekirkensgrønneomstilling.dk

Affaldssortering på Løsning kirkegård

Graveren i Foldby og Søften er selvforsynende hele året rundt med blomster fra kirkegårdens skærehave
Foto: Frank Jensen

Målsætning for indkøb og transport

Klima- og miljøeffekterne af ved indkøb og transport skal forbedres

- Indkøb skal være så miljørigtigt som muligt
- Varetransport skal være så miljørigtigt som muligt
- Persontransport skal være så miljørigtigt som muligt

Målsætning for inspiration og samskabelse

Folkekirkenes arbejde med den grønne omstilling skal inspirere det omgivende samfund

- Ansatte og frivillige er ambassadører for grøn omstilling i lokalsamfundene
- Folkekirken er en aktiv stemme i debatter
- Folkekirken samskaber med andre aktører om konkrete tiltag

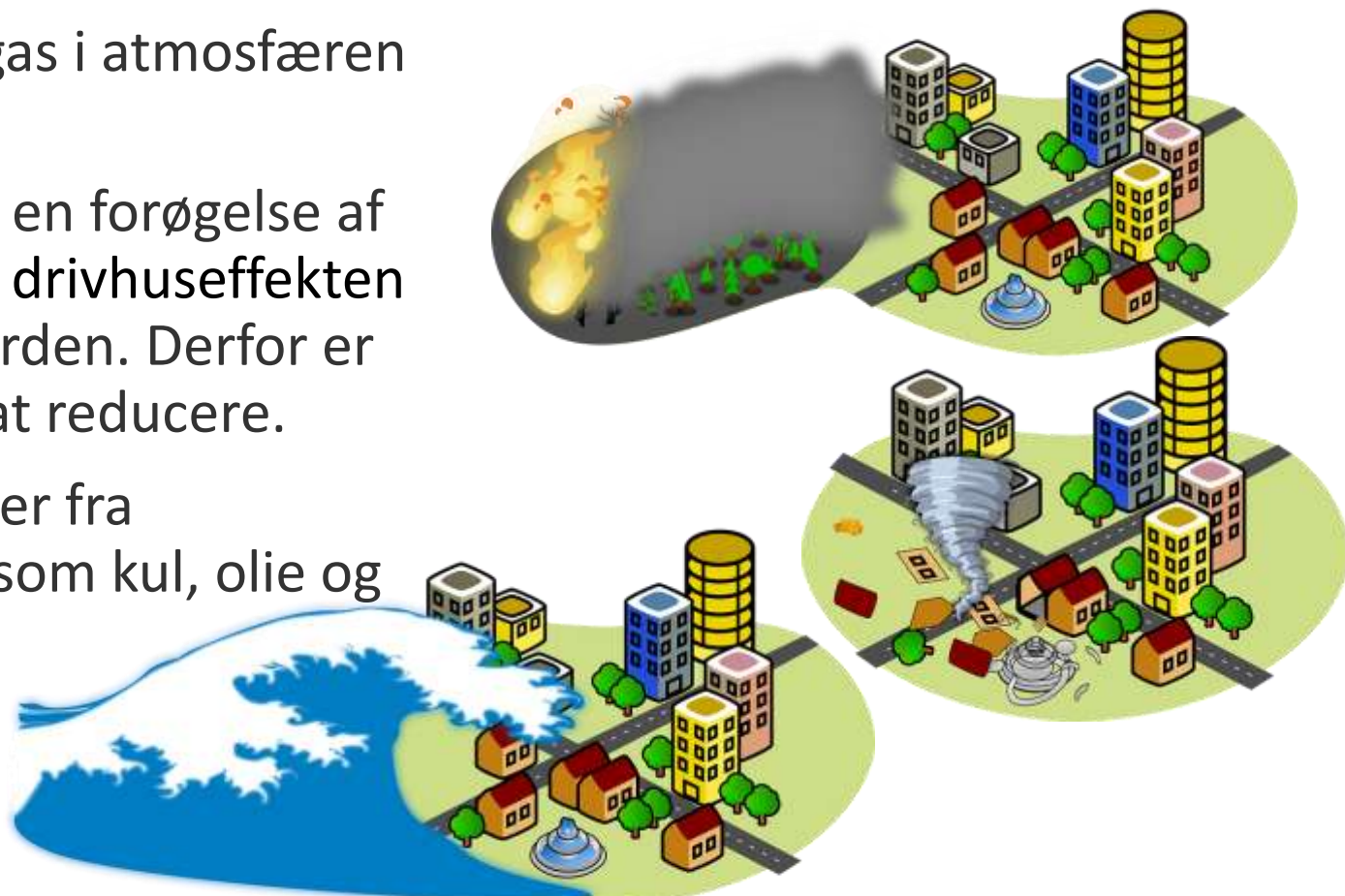
Grøn omstilling, overordnede mål

CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Kuldioxid (CO₂) er en livsnødvendig gas i atmosfæren som indgår i kulstofkredsløbet.

Menneskeskabte udledninger fører til en forøgelse af CO₂ i atmosfæren, hvilket forstærker drivhuseffekten og medfører klimaforandringer på jorden. Derfor er CO₂-udledninger noget man ønsker at reducere.

Menneskeskabte udledninger kommer fra forbrænding af fossile brændstoffer som kul, olie og gas, og fra skovrydning.

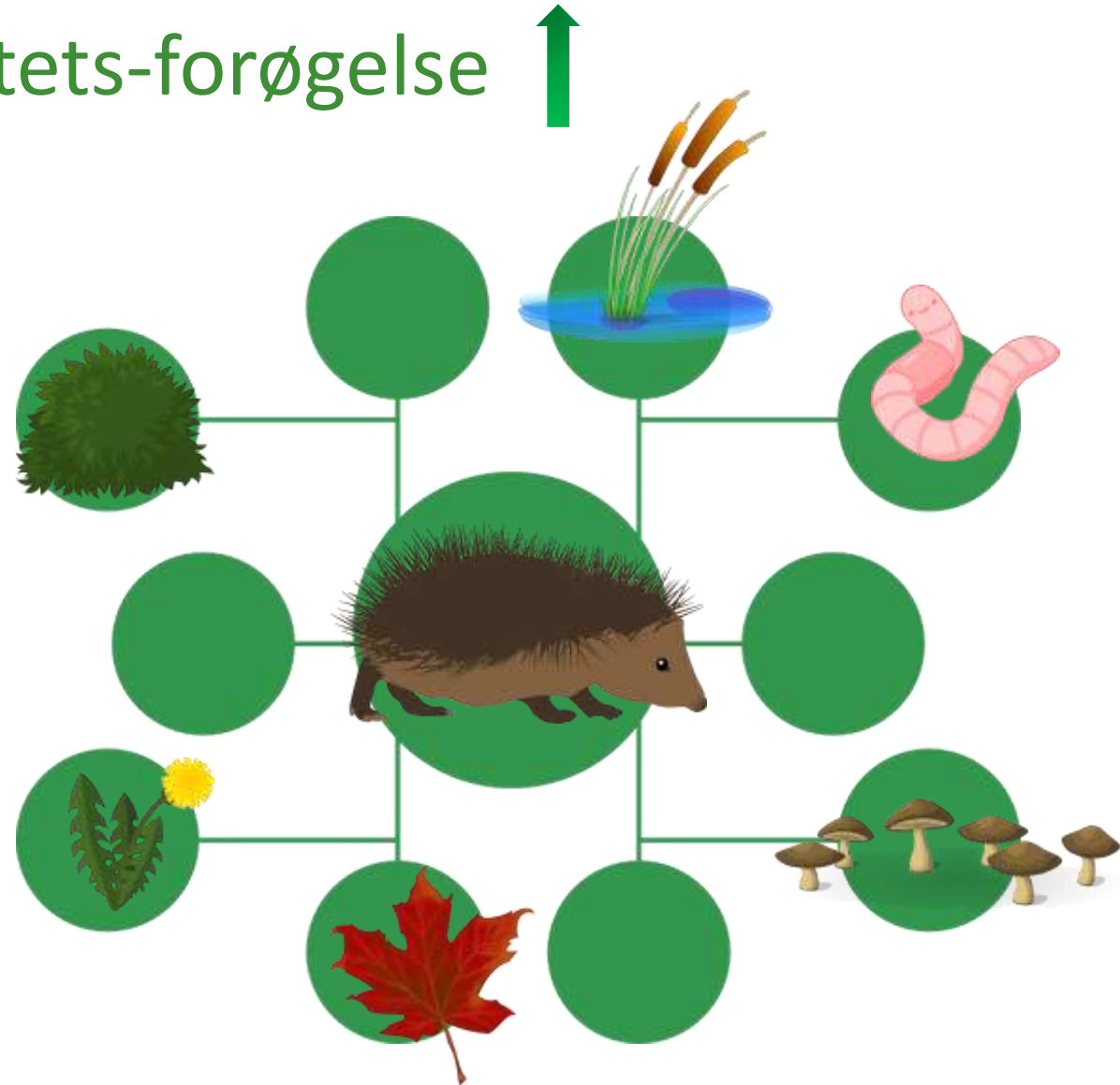
Grøn omstilling, overordnede mål CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Biodiversitet er mangfoldighed af arter.

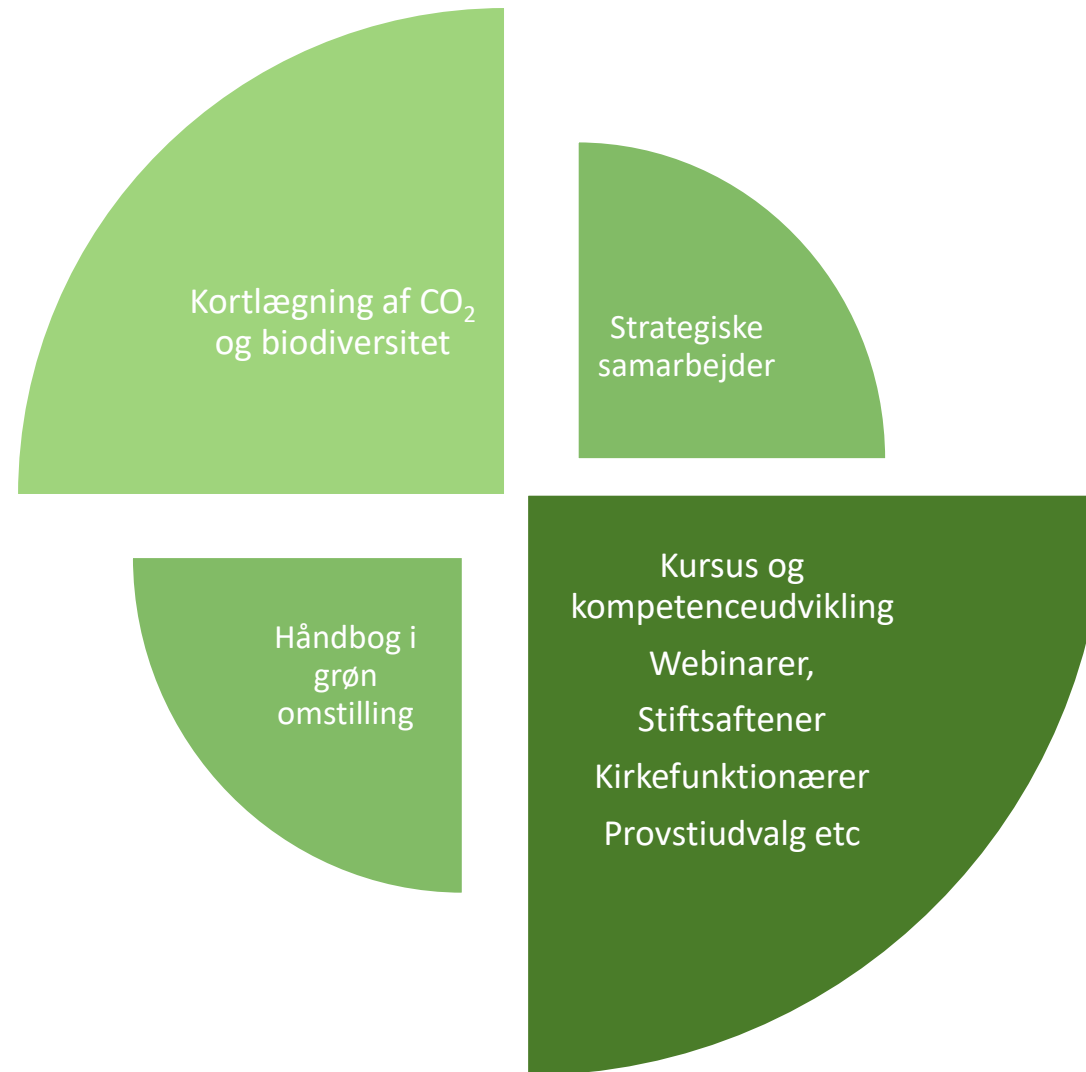
Menneskelig indflydelse har påvirket naturen. Befolkningstilvækst og industrialisering betyder, at flere arter og levesteder uddør og forsvinder.

Biodiversitets forøgelse betyder at **lade naturen være vild, hvor det er muligt og undgå det unaturlige.**

Kirkens jorder er fordelt som en enorm ressource af biorefugier.

Kommende indsatser Folkekirkenes Grønne Omstilling

Baselinekortlægning: CO₂-kortlægning

Opgaven består i at kortlægge folkekirkens samlede klimaaftryk og biodiversitet på kirkegårdene

CO₂

Hvordan bliver sognet involveret?

- **Stikprøve sogne:**
 - Indsamling af EL, varme, og kørsels data – med støtte fra rådgiver
- **Kirkegårdsleder/Graver/Grøn medarbejder**
 - Udfyldelse af spørgeskema om biodiversitet på kirkegård/Bygningsnære grønne arealer
- **300 menighedsråd kontaktes**

Kortlægning af biodiversitet på folkekirkens kirkegårde 57%

Basisarealer

Indtast først kirkegårdens grundarealer fordelt på nedenstående typer. Bygninger skal ikke angives.

Alle arealer opgøres i kvadratmeter, m²

Træ- og skovplantninger er grupper af træer med 4 eller flere træer, der inden for en kort årrække vil danne sammenhængende kroner. Et permanent vand-areal er det gennemsnitlige vandareal, hvor et åbent vandareal eksisterer året rundt med årstidens variationer.

	m ²
Belagt areal (fx asfalt og fliser)	<input type="text"/>
Kirkegårdssten, græsramming, grusarealer	<input type="text"/>
Klippet græs (ugentligt, efter behov)	<input type="text"/>
Delvist klippet græs (1-2 gange årligt)	<input type="text"/>
Naturgræs og græsningsarealer	<input type="text"/>
Haveplantning: Bunddække	<input type="text"/>
Haveplantning: Stauder o.l.	<input type="text"/>

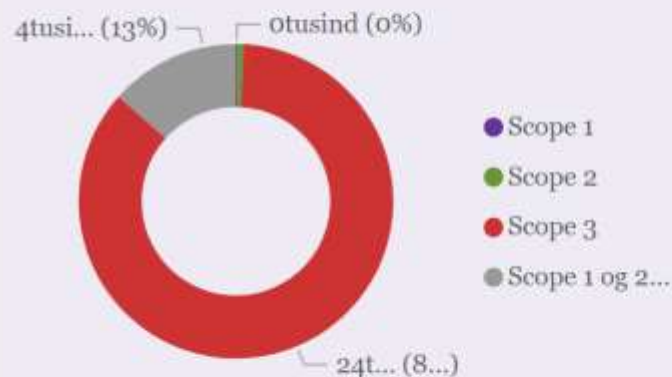
PROVICE >>>>

- Fra Lolland-Falster Stift er udvalgt 2 sogne fra hvert provsti – hhv. det næstmindste og det næststørste målt på indbyggertal.

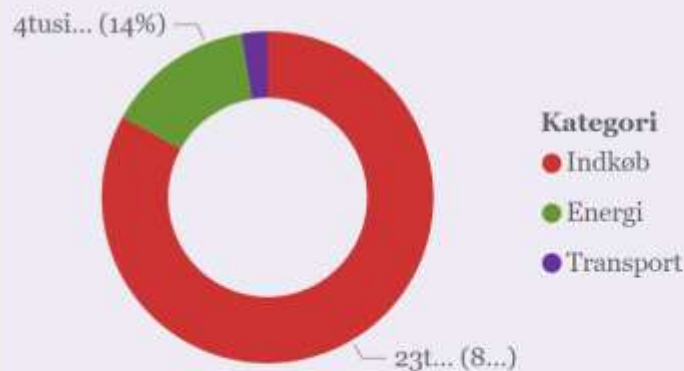
Lolland-Falsters Stift	Falster Provsti	Karleby Sogn	229
		Nordvestfalster Sogn	2.806
Lolland Vestre Provsti	Lolland Vestre Provsti	Arninge Sogn	123
		Horslunde Sogn	747
Lolland Østre Provsti	Lolland Østre Provsti	Bregninge Sogn	143
		Kettinge Sogn	1.143
Maribo Domprovsti	Maribo Domprovsti	Nebbelunde Sogn	151
		Rødby Sogn	1.618

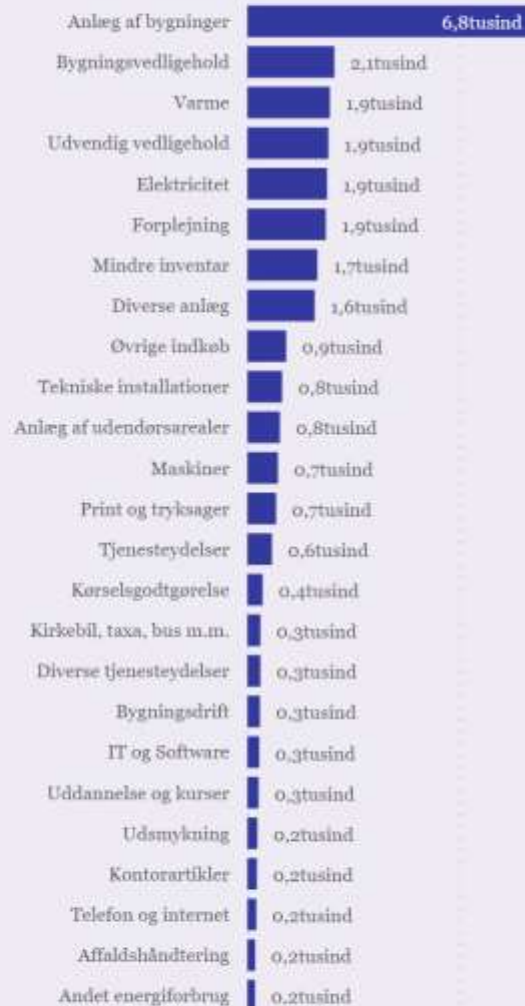
Scope

Kategori

Forbrugskategori

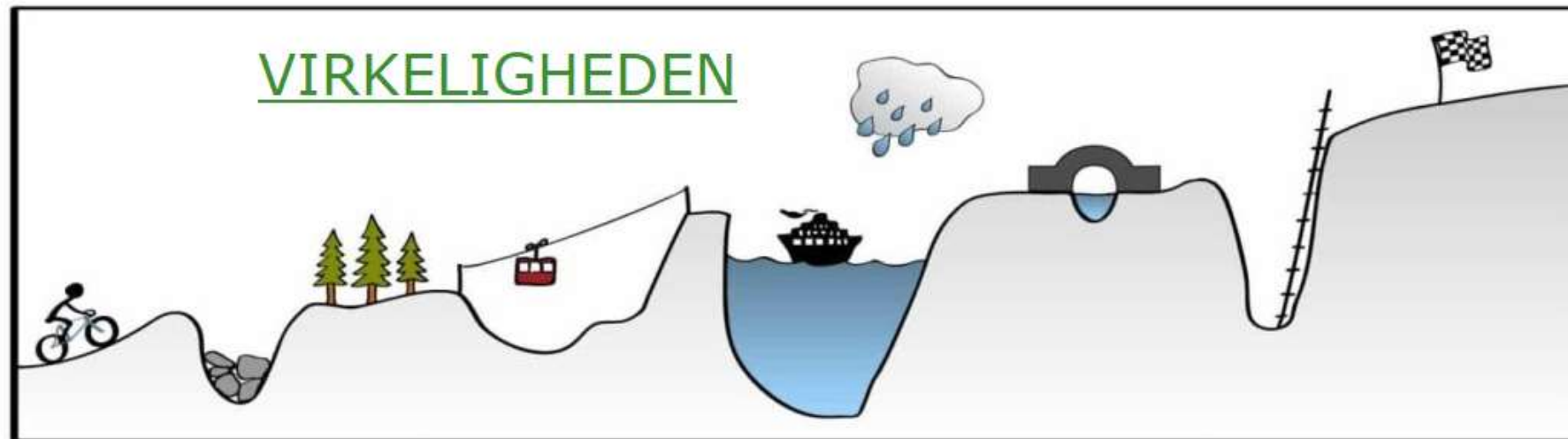

CO2 udledning (t)

Kategori	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Scope 1 og 2 (beregnet)	Emission total (t)
Indkøb			23.120		23.120
Anlæg af bygninger			6.847		6.847
Bygningsvedligehold			2.052		2.052
Udvendig vedligehold			1.911		1.911
Forplejning			1.851		1.851
Mindre inventar			1.653		1.653
Diverse anlæg			1.588		1.588
Øvrige indkøb			918		918
Tekniske installationer			821		821
Anlæg af udendørsarealer			770		770
Maskiner			722		722
Print og tryksager			679		679
Tjenesteydelser			582		582
Diverse tjenesteydelser			309		309
Bygningsdrift			299		299
IT og Software			282		282
Uddannelse og kurser			267		267
Udsmykning			239		239
Kontorartikler			227		227
Telefon og internet			213		213
Affaldshåndtering			188		188
Arbejdstøj og udstyr			177		177
Gravarbejder			162		162
Rengøring			153		153
Kontigent			112		112
Abonnement			44		44
Fødevarer til cermonier			42		42
Forsikring			10		10
Energi	47	179	53	3.733	4.012
Varme	34	28	6	1.878	1.947
Elektricitet	0	151	43	1.686	1.880
Andet energiforbrug	13	0	3	169	186
Transport					

Grøn omstilling i teori og praksis

Mange bække små..

Nogle initiativer kan opstartes allerede i morgen. Andre kræver lidt mere planlægning.

Det er op til hver enkelt at vurdere hvordan og hvor hurtigt man går i en mere bæredygtig regning. Bare man går fremad. Det skylder vi vores børn, børnebørn og efterfølgende generationer.

